herpy

LEGWANY

Legwan antylski

Iguana delicatissima

Iguana delicatissima to duży, roślinożerny legwan z północnej części Małych Antyli, osiągający do 130 cm długości. W naturze jest krytycznie zagrożony, a utrzymywany i rozmnażany jest tylko w nielicznych ogrodach zoologicznych i przez nielicznych prywatnych hodowców. Wymaga bardzo dużego, wysokiego wybiegu z silnym grzaniem, UVB, rytmem sezonowym i stałym miejscem do składania jaj.

Rodzina: Iguanidae Nazwa angielska: Lesser Antillean Iguana Dawna nazwa: *Iguana nudicollis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**80-130 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**20-32 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Suchy las, las deszczowy i mokradła**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**200 × 150 × 180 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-34 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-45 °C**
Temperatura w nocy	**18-28 °C**
Wilgotność	**60-80%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24-36 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**4-26 jaj**
Zniesienia w roku	**1-2**
Inkubacja	**83-97 dni** przy 29-31 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Krytycznie zagrożony (CR)**

O gatunku

Iguana delicatissima to duży legwan o masywnej głowie, krótszej niż u *Iguana iguana*. Brakuje mu dużej, okrągłej łuski pod uchem oraz ciemnych poprzecznych pasów na ogonie, charakterystycznych dla *I. iguana*. Ogon jest łupkowoszary, bez pasów.

Młode są intensywnie szmaragdowozielone, często z białymi kreskami na żuchwie i barku oraz trzema białymi plamami na boku przez pierwsze 6-9 miesięcy. Z wiekiem ubarwienie ciemnieje, najpierw na kończynach, a na końcu na brzuchu. Zmiana może się zakończyć około drugiego roku życia, ale zwłaszcza u samic może trwać nawet sześć lat. W większości populacji dorosłe zwierzęta stają się szare do szarobrązowych, jednak w niektórych samice zachowują zielone ubarwienie przez całe życie. Głowa, szczęki i gardło z wiekiem bieleją. Samce mają różowe policzki, zwłaszcza w okresie rozrodu, i często niebieskawy połysk na grzebieniu grzbietowym i łuskach głowy. Mają większą głowę, mocniejsze policzki, wyższe kolce grzbietowe i większe pory udowe niż samice.

Największy zmierzony samiec miał 131 cm długości i ważył 2,9 kg, największa samica 123 cm. Długość ciała od pyska do kloaki dochodzi do 33 cm.

Gatunek jest bardziej nerwowy i wrażliwy na stres niż *I. iguana*, co ma wpływ na całą opiekę. W naturze jest krytycznie zagrożony. Zniknął z wielu wysp, a największym zagrożeniem jest krzyżowanie się z *I. iguana*, wprowadzonym na Antyle. Zagrożeniem są także utrata siedlisk i zawleczone drapieżniki, takie jak psy, koty i mangusty.

Występowanie i środowisko

Iguana delicatissima występuje naturalnie w północnej części Małych Antyli, od Anguilli po Martynikę. Obecnie żyje na Sint Eustatius, Saint-Barthélemy, Gwadelupie (zwłaszcza Petite-Terre i La Désirade), Dominice i Martynice, przy czym największe populacje występują na Dominice. Na Anguilli i Basse-Terre ostatnie osobniki żyją razem z *I. iguana* i mieszańcami.

Gatunek zniknął z Saint-Martin/Sint Maarten, Antigui, Barbudy, Saint Kitts, Nevis i Marie-Galante, a niedawno także z Grande-Terre i Îles des Saintes. Mapa przedstawia pierwotny zasięg występowania.

> **Naturalny zasięg:** Anguilla, Saint-Martin, Sint Maarten, Saint-Barthélemy, Niderlandy Karaibskie, Saint Kitts i Nevis, Antigua i Barbuda, Gwadelupa, Dominika i Martynika.

ŚRODOWISKO

Iguana delicatissima zamieszkuje suche zarośla i lasy suche, lasy wilgotne oraz namorzyny, od wybrzeża do wysokości około 300 m. Najczęściej spotyka się ją w otwartym terenie ze skałami i rozproszoną roślinnością. Zwierzęta są aktywne w dzień, żyją zarówno na drzewach, jak i na ziemi, i wygrzewają się w koronach drzew. Śpią na gałęziach pod gołym niebem.

Klimat jest tropikalny, ciepły i wilgotny. Od stycznia do kwietnia jest nieco chłodniej i suszej, zwłaszcza nocą, ale dzięki bliskości morza powietrze przez cały rok pozostaje wilgotne. Temperatura rzadko spada poniżej 24 °C, a poniżej 18 °C jest śmiertelna.

Pokarm stanowią liście, kwiaty, owoce, nasiona i pędy ponad 100 gatunków roślin. W porze deszczowej (sierpień-grudzień) zjadane są zarówno liście, jak i owoce, w porze suchej (styczeń-maj) głównie liście. Samice wędrują z lasu na otwarte, nasłonecznione miejsca, aby złożyć jaja.

Hodowla

TERRARIUM

Jedno dorosłe zwierzę potrzebuje co najmniej 3 m² powierzchni podłogi, a para co najmniej 4 m², np. 200 × 150 cm dla jednego osobnika. Wysokość musi wynosić co najmniej 180 cm plus miejsce na lampy nad gałęziami, ponieważ zwierzęta czują się bezpiecznie dopiero wtedy, gdy mogą siedzieć wyżej niż człowiek. W praktyce oznacza to pomieszczenie lub wybieg zbudowany specjalnie w tym celu. Siatka musi mieć oczka większe niż 2 cm, aby pazury nie zaczepiały się i nie były wyrywane. Samce nie mogą widzieć innych samców ani innych dużych legwanów przez szybę czy siatkę.

Urządź wybieg grubymi gałęziami o szorstkiej korze na wszystkich wysokościach. Gałęzie w miejscu wygrzewania muszą być co najmniej tak szerokie jak największe zwierzę, ponieważ gatunek nie jest pewnym wspinaczem i może spaść z cienkich, gładkich gałęzi. Aby poszerzyć gałęzie, można przykręcić lub przywiązać do nich korę korkową. Duże rośliny, takie jak *Ficus*, juki i palmy, lub podwieszone liście palm tworzą bariery wzrokowe. Podłoże musi dobrze trzymać wilgoć i nie może być czystym piaskiem, który jest połykany z pokarmem i może powodować zaparcia oraz skręt jelit. Wymieszaj piasek z ziemią lub gliną. Kryjówki nie są potrzebne.

Samice zawsze muszą mieć miejsce do składania jaj, także bez samca: obszar z co najmniej 50 cm warstwą lekko wilgotnego piasku, ogrzewany tak, aby na głębokości gniazda panowało 28-30 °C, i na tyle duży, by zmieścił się korytarz o długości do 1 m. Jako mniejsze miejsce do składania jaj można wykorzystać leżącą wannę o pojemności ponad 70 litrów, wypełnioną piaskiem i ziemią w proporcji 3:1, ale nie wszystkie samice ją zaakceptują.

TEMPERATURA

W miejscu wygrzewania przez cały rok musi być 38-45 °C, a ciepło powinno obejmować obszar większy niż największe zwierzę, aby całe ciało nagrzewało się równomiernie. Zwykle wymaga to kilku lamp umieszczonych obok siebie: spotów halogenowych lub lamp metalohalogenkowych, najlepiej uzupełnionych promiennikiem kwarcowym. Nigdy nie używaj promienników ceramicznych do miejsca wygrzewania.

Temperatura powietrza zmienia się wraz z porą roku. Latem (czerwiec-wrzesień) w dzień powinno być 30-34 °C, a w nocy 24-28 °C. Wiosną i jesienią w dzień 28-32 °C, a w nocy 22-26 °C. W styczniu i lutym odpowiednie jest 26-28 °C w dzień i 18-22 °C w nocy. Przez co najmniej miesiąc w porze suchej temperatura nocna powinna wynosić 20-22 °C i nigdy nie może spaść poniżej 18 °C. Chłodniejszy okres podtrzymuje roczny rytm zwierząt i rozród.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza przez cały rok musi być wysoka, około 60-80 %. Zraszaj wybieg każdego ranka, a latem także wieczorem, intensywniej w porze deszczowej niż w porze suchej. W dużych pomieszczeniach pomaga nawilżacz powietrza. Wentylacja musi być dobra, aby nie rozwijała się pleśń.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Postaw miskę z czystą wodą, wymienianą codziennie. Gatunek dobrze pływa, ale w niewoli rzadko sam wchodzi do wody, więc oczko wodne nie jest konieczne. Może jednak pomóc w utrzymaniu wysokiej wilgotności powietrza.

OŚWIETLENIE I UVB

Iguana delicatissima jest aktywna w dzień i potrzebuje bardzo silnego światła oraz UVB. W miejscu wygrzewania indeks UV powinien wynosić 5-6 dla dorosłych i 3-4 dla młodych, z gradientem aż do zera w niskich, zacienionych częściach wybiegu. Gatunek należy do strefy Fergusona 3. Panel świetlówek T5 nad miejscem wygrzewania zapewnia najbardziej stabilne UVB, a lampy metalohalogenkowe dają naturalne spektrum i dużo światła. Regularnie mierz indeks UV miernikiem UV. Światło dzienne ze świetlika dachowego jest zaletą. UVB nie przechodzi przez szkło ani plastik.

Oświetlenie powinno podążać za porą roku: maksymalnie 14 godzin latem i co najmniej 10 godzin zimą.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Iguana delicatissima jest roślinożercą. Podstawą diety przez cały rok jest mieszanka jak największej liczby rodzajów ciemnozielonych liści i ziół: mniszek, babka, koniczyna, lucerna, osty, podagrycznik, pokrzywa i krótko przycięta trawa. Kapustę i inne rośliny krzyżowe podaje się tylko oszczędnie lub wcale, ponieważ mogą powodować wzdęcia i skręt jelit. Latem mieszankę uzupełnia się kwiatami i niewielką ilością owoców, takich jak kaki, mango i papaja, oraz tartymi warzywami, natomiast w półroczu zimowym owoce prawie całkowicie się pomija. Całe gałęzie leszczyny, lipy, robinii, wierzby i grabu stanowią dodatkowy pokarm i zajęcie.

Wszystko posiekaj grubo i wymieszaj, aby zwierzę nie wybierało ulubionych kawałków. Karm codziennie, najlepiej z jednym dniem postu w tygodniu. Młode i nerwowe osobniki jedzą tylko wysoko, dlatego mocuj miski na gałęziach. Jeśli miska stoi na ziemi, musi mieć wysokie brzegi.

Nigdy nie podawaj białka zwierzęcego i unikaj granulatów, które często je zawierają. Lekko posypuj pokarm wapniem raz lub dwa razy w tygodniu. Przy dobrym UVB suplementy witaminowe nie powinny zawierać D3, ponieważ nadmiar wapnia i D3 prowadzi do zwapnień u starszych zwierząt.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek jest spokojny, a agresywne starcia zdarzają się rzadko, jest jednak bardziej wrażliwy na stres niż *Iguana iguana*. Długotrwały stres może zatrzymać rozród, a w najgorszym razie zabić samicę. Wiele barier wzrokowych i wysoko położone miejsca do siedzenia pomagają utrzymać spokój zwierząt. Zwierzęta można przyzwyczaić do ludzi i wytrenować np. do ważenia, aby nie trzeba było ich łapać. Jeśli trzeba przytrzymać zwierzę, chwyta się je jedną ręką za szyję, a drugą za biodra i nasadę ogona. Ciężarnych samic nigdy nie wolno gonić, ponieważ jaja mogą ulec uszkodzeniu.

Samca można trzymać z jedną do trzech samic, a dwie-trzy samice podobnej wielkości mogą żyć razem bez problemów, jeśli jest wystarczająco dużo miejsca, miejsc do wygrzewania i misek z pokarmem. Dorosłych samców nie wolno trzymać razem. Nigdy nie trzymaj tego gatunku z innymi legwanami, ponieważ łatwo krzyżuje się z innymi gatunkami *Iguana*. Myj ręce po kontakcie, ponieważ gady mogą przenosić *Salmonella*.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są większe i mają większą głowę, mocniejsze policzki, wyższe kolce grzbietowe i większe pory udowe. Płeć można rozpoznać u młodych od 4-6 miesiąca życia. Gatunek osiąga dojrzałość płciową po 2-3 latach; w naturze, przy niedoborze pokarmu, może to trwać dłużej. Samce dojrzewają przy długości ciała 27-28 cm od pyska do kloaki, samice przy 24-25 cm.

GODY I KOPULACJA

W niewoli zwierzęta kopulują od marca do września, najczęściej w kwietniu, kiedy policzki samca stają się intensywnie różowe. Samiec kiwa głową i chwyta samicę zębami za kark, a kopulacja trwa kilka minut. Drobne rany na karku samicy szybko się goją. Niektóre samce wyczerpują samicę powtarzanymi próbami kopulacji i wtedy pomaga dodanie kolejnej samicy lub rozdzielenie pary na pewien czas. Jeśli samiec stracił zainteresowanie, rozdzielenie na zimę lub na około miesiąc ponownie je rozbudza. Trzymaj samce i samice razem, także jeśli nie chcesz młodych, ponieważ samice bez samca łatwiej zapadają na zastój jaj i pęcherzyków.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Ciąża trwa 30-45 dni, a samica w dobrej kondycji często nie wygląda na ciężarną. Na 7-10 dni przed złożeniem jaj je mniej, a nawet do dwóch tygodni wcześniej robi próbne wykopy w kilku miejscach. Codziennie zasypuj porzucone dołki i dostosowuj temperaturę oraz wilgotność, aż samica zaakceptuje miejsce. Zniesienie liczy 4-26 jaj, średnio około 12, a niektóre samice składają dwa zniesienia w roku. Po złożeniu jaj boki są wyraźnie zapadnięte. Zastój jaj i pęcherzyków to najczęstszy problem u tego gatunku i wymaga natychmiastowej wizyty u weterynarza.

INKUBACJA

Dobre jaja są białe, gładkie i jędrne; złe jaja są wiotkie, żółtawe i pomarszczone. Umieść jaja w połowie do dwóch trzecich ich wysokości w wermikulicie zmieszanym z wodą w proporcji 1:1 wagowo. Przy stałej temperaturze 29-31 °C wyklucie następuje po 83-97 dniach, z równą liczbą samców i samic. W 28 °C trwa to około 94 dni. Jaja znoszą pewne wahania, ale najlepsza jest stabilna temperatura. Gatunek ma chromosomy płci, więc płeć raczej nie zależy od temperatury.

ODCHÓW MŁODYCH

Przy wykluciu młode mają 7-9 cm od pyska do kloaki i ważą 14-21 g. Wyjmij je zaraz po wykluciu, aby nie uszkodziły pozostałych jaj. Najlepiej odchowuje się je w grupach po 6-8 osobników i podaje ten sam pokarm co dorosłym; całe kwiaty cukinii, dyni, hibiskusa lub opuncji zachęcają je do jedzenia. Karm je wysoko. Jeśli jedzą słabo, można posmarować pokarm odrobiną świeżych odchodów zdrowych, przebadanych na pasożyty dorosłych, aby otrzymały bakterie jelitowe potrzebne do trawienia roślin. Samce trzeba oddzielić, gdy można rozpoznać płeć.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze stresu, złej diety lub zbyt małej ilości ciepła i UVB:

- Zastój jaj i pęcherzyków oraz trudności ze składaniem jaj u samic. To najczęstszy problem, który może skończyć się zagrażającym życiu zapaleniem otrzewnej. Zapobiegają mu rytm sezonowy, wspólne trzymanie samca i samicy, stabilne miejsce do składania jaj i spokój.
- Zwapnienia i uszkodzenie nerek przy nadmiarze wapnia, D3 lub białka zwierzęcego.
- Zaparcia i skręt jelit po połknięciu piasku oraz po kapuście.
- Upadki z cienkich, gładkich gałęzi, szczególnie niebezpieczne dla ciężarnych samic.
- Zbyt długie, krzywe pazury przy zbyt gładkich gałęziach.
- Zakażenie skóry bakterią *Devriesea agamarum*.
- Oparzenia od źródeł ciepła.
- *Salmonella*, która może zarażać ludzi.

W naturze gatunek żyje ponad 20 lat, a w niewoli odnotowano 32 lata. Znajdź weterynarza z doświadczeniem w leczeniu dużych legwanów, zanim będziesz go potrzebować.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/legwany/iguana-delicatissima